

Värmdö kommun

Registrator.UTN@varmdo.se

2019-06-25

1 (22)

Dnr-2018:10726

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Hemmestaskolan i Värmdö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Hemmestaskolan avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Lösanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Hemmestaskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn initierar och leder ett strukturerat jämställdhetsarbete i syfte att ge alla elever samma möjligheter oavsett könstillhörighet.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn tillsammans med lärare utvecklar metoder för att göra eleverna delaktiga i planeringen och utvärderingen av undervisningen.

Trygghet och studiero

Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn följer upp och vid behov omprövar skolans arbete med studiero för att säkerställa alla elever en lugn lärmiljö som bidrar till elevernas möjligheter att nå kunskapskraven.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i låg utsträckning.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn följer upp och tillsammans med personalen analyserar avvikelser i omdömen och betyg i syfte att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 28 februari 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområden och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till eva.lindgren@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr– 2018:10726) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att rektorn följer upp och delvis analyserar skolans kunskapsresultat. Uppföljning av skolans arbete med värdegrundsuppdraget är avgränsad till resultat avseende elevernas upplevelse av trygghet och studiero. Utifrån den analys som görs fattar rektorn beslut om utvecklingsåtgärder och om hur resurser ska fördelas för att bäst möta de behov som finns på skolan. Rektorn skapar förutsättningar för lärare att samverka och kommunicerar skolans arbets- och förhållningssätt till personalen. Däremot är rektorns pedagogiska ledning till viss del otydlig när det gäller inriktning för det kollegiala lärandet, introduktion av obehöriga lärare samt skolans jämställdhetsarbete.

Rektorn följer upp och delvis analyserar hur väl verksamheten fungerar

Granskningen visar att rektorn har initierat att tillsammans med personalen återkommande följa upp och analysera skolans resultat avseende kunskaper samt trygghet och studiero. Av inskickad dokumentation och av intervjuer framkommer att rektorn, som tillträdde i oktober 2018, följer upp elevernas upplevelse av trygghet och elevernas kunskapsresultat i olika årskurser och ämnen och jämför och uppmärksammar skillnader i pojkars och flickors resultat utifrån nationella prov och betyg. Utifrån betygsstatistik för rektorn diskussioner med personalen kring nuvarande kunskapsresultat, vad som avviker och vad skolan behöver arbeta med framöver. Visserligen framkommer det i granskningen att rektorn har identifierat skillnader i kunskapsresultat mellan olika elevgrupper men den analys som skolan har gjort är inte tillräcklig för att ge en trovärdig bild av de orsaker som ligger bakom variationerna. Bland annat har rektorn uppmärksammat att pojkar har sämre resultat generellt än flickor och att pojkar anser att skolan inte har så hög status. Detta, säger rektorn, är

något som skolan måste arbeta vidare med så att både pojkar och flickor tycker att skolan är lika viktig. En arbetsplatsträff (APT) under våren 2019 har särskilt ägnats åt resultatanalyser då bland annat skillnaderna mellan pojkars och flickors resultat diskuterades. Personalen kom fram till några tänkbara orsaker till pojkarnas lägre resultat, till exempel att det handlar om vilka förväntningar lärarna har på pojkar respektive flickor men också att det finns en antipluggkultur bland pojkarna på skolan som behöver motverkas. Ytterligare ett tillfälle för resultatanalyser är inplanerat i slutet av vårterminen. Lärare beskriver i intervju att detta sätt att följa upp kunskapsresultat är nytt på skolan och rektorn är tydlig med att en sådan analys ska genomföras kontinuerligt varje år. Tidigare gjordes analyser endast i mindre sammanhang och mer på individnivå, exempelvis vid avstämningsmöten och mitterminsavstämningar. Av intervju med elevhälsoteamet (EHT) framkommer att elevhälsans personal är involverad i att följa upp både kunskapsresultat och elevernas upplevelse av trygghet. EHT följer en kunskapsuppföljningsplan för alla årskurser i vilken användandet av Skolverkets bedömningsstöd ingår liksom regelbundna screeningtester. Utifrån resultaten genomför EHT analyserande samtal med lärarna för att snabbt få fatt på om det finns elever som behöver stödinsatser.

Av granskningen framgår vidare att rektorn följer upp undervisningen genom att de båda biträdande rektorerna gör regelbundna lektionsbesök och rapporterar till rektorn. Exempelvis har lektionsstrukturen uppmärksamats och arbetet med att implementera en gemensam lektionsstruktur har utvecklats. Undervisningen diskuteras också på medarbetarsamtalen och där ges individuell återkoppling till lärarna utifrån de lektionsobservationer som genomförts. Lärare beskriver i intervju att undervisningen även följs upp och utvecklas i ämneslagen och arbetslagen samt genom att lärarna observerar varandra, men att klassrumsobservationer och återkoppling i olika former är något som skolan kan utveckla då arbetssättet inte genomsyrar alla stadier och arbetslag.

De utvecklingsområden som skolan arbetar med är dels identifierade i skolans rapport för systematiskt kvalitetsarbete 2017/2018. Dessa handlar om att utveckla tryggheten och arbetet i elevhälsoteamet till att bli mer främjande och förebyggande samt att öka andelen behöriga lärare. Dessutom har den nya skolledningen identifierat och påbörjat arbete med ytterligare utvecklingsområden som har med mottagandet av nyanlända elever och lärarnas utrymme för samverkan att göra. Resurser har omfördelats för att möta upp behov som uppstått exempelvis genom att rekrytera studiehandledare och bilda förberedelseklass. Av granskningen framkommer att skolan arbetar med flera olika kompetensutvecklingsinsatser kopplade till utvecklingsområdena. Exempelvis arbetar skolan med förebyggande insatser för att öka studiero, trygghet och inkludering inom projekten preventiva inkluderande

lösningar (PIL) och inkluderande lärmiljöer (ILM). Skolan möjliggör också för verksamma lärare att läsa in sin behörighet.

Rektorns ledning och organisation av det pedagogiska arbetet är till viss del otydlig

Granskningen visar att rektorn ger lärarna organisatoriska förutsättningar för samverkan, men inte någon tydlig inriktning för det kollegiala lärandet. På skolan finns det olika mötesforum, exempelvis ämnesmöten, arbetslagsmöten och kommunövergripande ämnesträffar, som möjliggör samverkan både inom och över ämnesgränser. Lärarna uttrycker dock en avsaknad av styrning när det gäller kollegialt lärande på skolan, att tiden inte räcker till för pedagogiska samtal kring undervisningen och att det ser olika ut hur väl ämneslagen fungerar, vilket påverkar i vilken omfattning pedagogiska diskussioner och samverkan verkligen sker. Representanter i elevhälsan uttrycker att lärarna själva får skapa möjligheter till möten och samverkan och att rektorn inte leder det kollegiala arbetet. Både lärare och elevhälsa lyfter dock PIL-projektet som en möjlighet till kollegialt lärande. Där jobbar arbetslagen med exempelvis tydlighet och struktur i undervisningen och klassrumsobservationer förekommer, men enligt de intervjuade lärarna och elevhälsan är det inte styrt från ledningen. Rektorn säger att skolledningen sätter agendan för möten i ämneslag respektive arbetslag och att det är utsedda representanter som håller i dessa möten. Det framkommer dock en önskan i rektorsintervjun om att få igång ett större utbyte mellan ämneslagen och att lärarna ska samverka mer kring eleverna. Enligt skolledningen fanns det planer för att lärarna skulle genomföra lektionsbesök hos varandra under vårterminen, men det har skjutits fram till nästa termin.

Av granskningen framgår också att skolans arbets- och förhållningssätt tydliggörs för personalen men att det saknas rutiner för hur obehöriga lärare introduceras. Lärare uppger i intervju att skolans arbets- och förhållningssätt kommuniceras till all personal på regelbundna personalmöten. Vidare möter arbetslagsledarna skolledningen varje vecka och information från de mötena når sen övriga lärare. Det finns ett övergripande dokument för personalen där arbets- och förhållningssätt framgår och varje läsår under "Kulturveckan" arbetar personalen med skolans ledord. Skolans arbets- och förhållningssätt gällande till exempel förväntningar på eleverna, lektionsstruktur och värdegrund tydliggörs genom PIL-projektet. Rektorn uppger att hon identifierade ett behov av rutiner när hon tillträdde som rektor höstterminen 2018 och ett arbete har genomförts med att ta fram flera nya rutiner och implementera dessa, exempelvis rutinen gällande kränkande behandling. Dock visar

granskningen att trots att Hemmestaskolan har relativt många obehöriga lärare¹ saknas rutiner och strukturer för hur obehöriga lärare ska få en planerad och noga övervägd introduktion. Av intervjuer med lärare och elevhälsa framgår att det är mycket upp till arbetslagen och individen på vilket sätt den obehöriga läraren introduceras och vilket stöd den får. Rektorn säger i intervju att det finns handledare till alla obehöriga lärare, men uttrycker samtidigt att det är ett problem med introduktionen. Rektorn säger att hon inte vet hur introduktionen har gått till tidigare och tillägger vidare att nuvarande skolledning inte har anställt några nya obehöriga lärare.

Skolan saknar ett strategiskt jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektorns ledning och styrning av ett strategiskt jämställdhetsarbete är begränsad. Av samtliga intervjugrupper framgår att det saknas ett gemensamt jämställdhetsarbete på skolan. Lärare uttrycker att det finns ett arbete kring likabehandling men att det är upp till varje lärare att arbeta med jämställdhet och de vet inte hur rektorn följer upp att utbildningen och undervisningen är jämställd. Arbetet sker i klassrummet utifrån om det finns en medvetenhet hos pedagogen eller inte. Några lärare uppger att de genom PIL-projektet arbetat med hur de fördelar ordet och taltiden mellan pojkar och flickor. I arbetslagen på låg- och mellanstadiet förs också diskussioner om rasterna, att många pojkar spelar fotboll och den "grabbiga" stämningen gör att flickor stängs ute. Av rektorsintervjun framgår att flickors och pojkars kunskapsresultat följs upp för hela skolan och att det hos ledningen och arbetslagen för F-5 finns intresse och flera uppslag på vad de kan arbeta med för att skapa lika förutsättningar för eleverna oavsett könstillhörighet. Rektorn berättar att en föreläsning är planerad till nästa termin som handlar om hur en skola arbetar med jämställdhet för att få en bättre studiemiljö för alla elever. Flera elever, framförallt på mellan- och högstadiet, uttrycker i intervjuer att flickor och pojkar inte behandlas lika och rättvist. Exempelvis uppger eleverna att pojkar oftare blir tillsagda och att det är mer fokus på pojkarna och vad de gör än på flickorna.

¹ Enligt Skolverkets statistik har Hemmestaskolan 62,0 procent lärare med lärarlegitimation och behörighet läsåret 2018/19, att jämföra med 70,5 procent i riket.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn initierar och leder ett strukturerat jämställdhetsarbete i syfte att ge alla elever samma möjligheter oavsett könstillhörighet.

Granskningen visar att rektorn behöver utveckla jämställdhetsarbetet på skolan så att jämställdhetsperspektivet beaktas i utbildningen och på ett tydligare sätt ingår i en systematisk uppföljning och analys av skolans verksamhet. Vid tiden för kvalitetsgranskningen saknas ett strategiskt arbete för att säkerställa likvärdiga möjligheter för eleverna att lyckas i sitt lärande, oavsett kön.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn, utifrån den uppföljning av elevernas kunskapsresultat där bland annat könsmonster uppmärksammas, gör en orsaksanalys som syftar till att ta reda på vad som ligger bakom dessa skillnader. Det som framkommer i slutsatserna av analysen bör sedan påverka planering och organisering av skolans arbete. Utöver könsmonster i kunskapsresultat, kan även resultat från elevenkäter, anmälningar om kränkande behandling eller utifrån elevhälsans arbete uppmärksammas och analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I denna analys bör utbildningens organisering, innehåll och arbetsformer ingå. Rektorn behöver också se till att jämställdhetsperspektivet tas tillvara i alla ämnen och att lärare tar vara på de moment som ges inom ramen för kursplanens centrala innehåll att undervisa om jämställdhet.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 5 Kursplaner

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att det visserligen finns variation och ett aktivt lärarstöd i undervisningen på Hemmestaskolan. Undervisningen är också till stor del strukturerad, intresseväckande och det finns inslag som stärker elevernas självförtroende och motivation att lära. Dock varierar det vilka förväntningar lärarna har på eleverna. Lärarna anpassar undervisningens innehåll för att stimulera och utmana alla elever och eleverna ges möjligheter att reflektera över sitt eget lärande. Eleverna deltar dock inte i tillräcklig utsträckning i planering och utvärdering av undervisningen.

Eleverna får en varierad och strukturerad undervisning

Granskningen visar att det finns en variation i arbetssätt och arbetsformer i undervisningen på Hemmestaskolan. Av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att det på de flesta lektionerna finns en balans mellan genomgångar, samtal och diskussioner samt par-, grupp- och enskilt arbete. I en lärarintervju framkommer att det finns en punkt på arbetslagsmöten där lärarna går igenom vad de arbetar med i undervisningen och där uppmärksammar lärarna vilken variation eleverna möter. I ett arbetslag har lärarna, genom signaler från eleverna och diskussioner i arbetslaget, uppmärksammat att det behöver bli bättre variation mellan de olika ämnena så att det inte blir skrivuppgifter i många ämnen samtidigt under en viss period. Under de lektioner Skolinspektionen observerade får eleverna hjälp med att komma igång med sitt arbete. Lärarna går runt och stödjer eleverna i skolarbetet, vilket bidrar till att de flesta eleverna bibehåller sitt fokus på skolarbetet. Samtidigt förekommer enstaka lektioner där elever ägnar sig åt annat än de tilldelade uppgifterna, till exempel när läraren inte är i nära anslutning till eleven.

Granskningen visar vidare att undervisningen är strukturerad så att syftet med lektionerna är tydliggjort för eleverna och att start och avslut är tydligt. I intervjuer och av inskickad dokumentation framgår att det finns en ram för en lektionsstruktur på

Hemmestaskolan och att den är införd på alla stadier. Lektionsstrukturen på de observerade lektionerna består av en tydlig inledning och ett logiskt flöde i uppgifterna. Innehåll, arbetssätt, tid och mål tydliggörs för eleverna både muntligt och skriftligt och för de yngre eleverna finns bildstöd. De flesta lektionerna har ett sammanfattande avslut och lärarna knyter an till nästa lektion. Det framkommer i rektorsintervjun att Hemmestamodellen gällande lektionsstrukturen är en del av skolans arbete med ILM och att skolledningen följer upp att lektionsmodellen följs av lärarna, bland annat genom klassrumsbesök och som en del i medarbetarsamtalen. Skolledningen konstaterar att det fortfarande ser något olika ut hur väl modellen är implementerad och att det pågår ett arbete med att få alla lärare att använda modellen.

Eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar

Granskningen visar att undervisningen har inslag som stärker elevernas självförtroende och motivation och att det varierar vilka förväntningar lärarna har på eleverna. Av såväl intervjuer som lektionsobservationer framgår att lärare uppmuntrar och motiverar eleverna att jobba, lösa svårigheter och att utmana sig själva. Under de observerade lektionerna förekommer det flera naturliga inslag av verbal uppmuntran och beröm till eleverna. Elever uttrycker i intervjuer att de flesta lärarna har tillit och höga förväntningar på eleverna, men det framkommer också att några elever upplever att flera lärare inte uppmuntrar och visar att de tror på att eleverna kan. Bilden av att lärares förväntningar på eleverna varierar bekräftas i intervju med elevhälsan och rektorn. Representanter från elevhälsan uttrycker att det finns en rädsla hos en del lärare för att "pusha" eleverna för mycket. Rektorn uppger att de flesta lärare har höga förväntningar på eleverna men att de lärare som inte är utbildade inte alltid har adekvata krav på eleverna.

Vidare visar granskningen att lärarna anpassar undervisningens innehåll och arbetssätt till elevernas behov och förutsättningar. Av lektionsobservationer och intervjuer framgår att lärarna arbetar med olika anpassningar exempelvis individuella muntliga och skriftliga instruktioner, checklistor, anpassat läromedel och klassrumsplacering. Lärare ser till att vissa elever som behöver samma typ av stöd placeras nära varandra, så att de snabbare kan få hjälp av läraren. Både lärare och elever uttrycker i intervjuer att extra utmaningar ges till de elever som behöver det genom att eleverna erbjuds andra uppgifter och material eller olika nivåer inom samma uppgift. Till exempel finns instruktionssteg på tavlan som tydliggör vad alla elever ska klara av, men också ytterligare steg för de som är snabba eller vill mer. Flera lärare beskriver att de ger alla

elever en input i ämnet och avslutar arbetsområdet med en uppgift där eleverna kan arbeta på sin egen nivå, detta för att utmana alla elever.

Eleverna deltar inte i tillräcklig utsträckning i planering och utvärdering av undervisningen

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter att på olika sätt reflektera över och ta ansvar för sitt eget lärande. Det framkommer i intervjuer med lärare och elever att lärare ger återkoppling via skolans digitala lärplattform, muntligt under lektionerna, via ämnesmatriser och utvecklingssamtal. Eleverna ger exempel på flera ämnen där lärarna pratar med eleverna om olika sätt att tänka, lösa uppgifter och att lära. Eleverna får exempelvis berätta för varandra hur de tänker och läraren frågar i slutet av lektionen hur det har gått och vad eleverna lärt sig. Några lärare uppger att eleverna får reflektera över tidigare erfarenheter inför uppstart av ett arbetsområde och även efteråt som en utvärdering av arbetsområdet.

Vidare framkommer i granskningen att eleverna endast till viss del involveras i planering och utvärdering av undervisningen. I intervjuer med lärare och elever framkommer att det eleverna kan påverka framförallt handlar om vilket redovisningssätt eleverna vill använda, till exempel läxförhör eller prov och muntlig redovisning i liten eller stor grupp. Det förekommer också att eleverna kan välja arbetssätt, om de vill arbeta enskilt, i par eller i grupp. Däremot saknas exempel på hur eleverna involveras i planeringen av innehållet i undervisningen. Det varierar mellan ämnen och lärare hur ofta och på vilket sätt utvärderingar görs och lärare uttrycker att det är ett område de behöver bli bättre på. Det behövs någonting mer än att eleverna visar ”tumme upp eller ned”, säger en lärare. Rektorn uttrycker i intervju att det har framgått av elevenkäter att elevinflytande är ett utvecklingsområde. Utvärdering av undervisningen görs på olika sätt av olika lärare och det finns inget generellt arbete på skolan. I Skolinspektionens enkät som genomfördes på Hemmestaskolan hösten 2017 skattade eleverna i årskurs 5 och 9 delaktighet och inflytande förhållandevis lågt.²

² Det samlade indexet var 4,9 respektive 3,8 av 10,0 för elever i årskurs 5 respektive 9 på Hemmestaskolan, vilket kan jämföras med det index på 6,5 respektive 6,3 som var genomsnittet i samma enkätomgång.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn tillsammans med lärare utvecklar metoder för att göra eleverna delaktiga i planeringen och utvärderingen av undervisningen.

Granskningen visar att lärarna i större utsträckning kan ge eleverna möjligheter till inflytande genom att tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. Enligt läroplanen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. Detta innebär bland annat att läraren ska ansvara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. För att elevers delaktighet och inflytande ska bli en realitet i skolan bör lärare involvera elever på ett konkret sätt i planeringen och utvärderingen av undervisningens innehåll och arbetssätt. Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning visar att de lärare som involverar eleverna tidigt i sin planering och som kontinuerligt låter eleverna utvärdera hur arbetet fortlöper lyckas bättre med att få eleverna att uppleva att de har inflytande.³

Då det i den aktuella granskningen av Hemmestaskolan framkommer att det varierar mellan lärare om de låter eleverna utvärdera undervisningen och i de fall utvärderingar görs använder lärare förhållandevis enkla metoder för att inhämta elevernas synpunkter, rekommenderar Skolinspektionen rektorn att ge lärarna förutsättningar att tillsammans utveckla metoder för att ge eleverna reellt inflytande över att planera och utvärdera undervisningen. Lärarna kan exempelvis tillsammans med eleverna resonera kring vad det centrala innehållet i detalj ska fokusera på inom respektive ämne. Vilka arbetsformer som bäst lämpar sig för att utveckla sina kunskaper och hur det ska redovisas är också viktiga aspekter att låta eleverna resonera kring. När läraren utvärderar undervisningen är det väsentligt att läraren inhämtar elevernas synpunkter på hur undervisningen genomförs med avseende på innehåll, arbetsformer och arbetssätt. Att ge eleverna möjlighet att tänka och reflektera över undervisningens kvalitet är av vikt för att läraren ska kunna få ett

³ Skolinspektionen (2018) Tematisk kvalitetsgranskning: *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen*, s. 41f.

underlag för att utveckla undervisningen. Dessa utvärderingar bör göras kontinuerligt under terminens gång.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skolinspektionen bedömer följande: Skolan arbetar i flera delar så att utbildningen präglas av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att det finns ett gemensamt arbete för att skapa trygghet på skolan och att åtgärder vidtas för att öka tryggheten utifrån regelbunden kartläggning av elevernas upplevelser. Däremot saknas ett tillräckligt samlat arbete med att skapa studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Skolan arbetar medvetet med att skapa trygghet

Granskningen visar att det finns ett medvetet arbete med att skapa trygghet på skolan. De flesta intervjuade eleverna uttrycker att de känner sig trygga på skolan. Några elever beskriver otrygga situationer som kan uppstå men att det finns vuxna att vända sig till när det behövs. Elevernas upplevelse av trygghet kartläggs kontinuerligt både genom årliga trygghetsenkäter, trygghetsvandringar och inför utvecklingssamtal. Utifrån kartläggningen uppmärksammas otrygga områden eller situationer och åtgärder vidtas. Exempelvis har vuxennärvaron i skåphallarna utökats, resurspersoner är tillsammans med eleverna när de har rast och tryggheten vid omklädningsrummen har stärkts genom vuxennärvaro och avskärmade duschar. För att utveckla det förebyggande trygghetsarbetet ytterligare har kartläggningarna av riskområden analyserats av en likabehandlingsgrupp och utifrån analysen har skolläda, elevhälsa och lärare formulerat förebyggande åtgärder och påbörjat implementeringen av dessa inom områden som tydlighet, trygghet, vuxnas agerande, platser och sociala medier. Av intervju med lärare i årskurs 1-3 framgår att arbetet med trygghet är en del i det främjande arbetet under värdegrundsveckan som genomförs varje år på skolan. Då skapas en förståelse för värdegrundsorden som sen hålls levande under hela läsåret. Detta görs varje år, så att förståelsen fördjupas för eleverna år för år.

Av rektorsintervjun framgår att skolan har ett trygghetsteam för årskurserna F-5 och för årskurserna 6-9 finns en likabehandlingsgrupp. Av intervjuer med elev- och lärargrupper framkommer dock en viss osäkerhet kring vilka personer som ingår i teamet/gruppen och hur de arbetar. Av såväl inskickad dokumentation som intervjuer med lärare, elevhälsa och rektor framkommer att skolledningen under detta läsår tagit fram nya rutiner för kränkingsanmälan och att personalen blivit mer medveten om vikten av att rapportera till rektorn för att rätt åtgärder snabbt ska kunna sättas in och följas upp. Riktade insatser görs också när behov uppstår i en grupp, vid tidpunkten för granskningen i en klass där det förekommer grovt språk och många kränkingsanmälningar. Lärarna uppger att de arbetar hårt med att bryta den kulturen, bland annat genom att reagera och samtala med eleverna direkt när något händer.

Skolan arbetar inte tillräckligt samlad för att skapa och upprätthålla studiero

Granskningen visar att det pågår en rad insatser på skolan för att skapa och upprätthålla studiero. Resultat från Skolinspektionens enkät (hösten 2017) visar att elever i årskurs 5 skattat studiero lägre än genomsnittet för samtliga elever som svarade på enkäten.⁴ Skolan tar reda på elevernas upplevelse av studiero genom enkäter och att lärarna regelbundet samtalar med eleverna om studiero på mentorstiden. Det framkommer dock av både elev- och lärarintervjuer att vissa klasser inte har någon mentorstid och att arbetet med att följa upp studieron ser olika ut i olika klasser. Av intervjuer med lärare, elevhälsa och rektor framkommer att skolan på olika sätt arbetar med att stärka studieron och att PIL-projektets arbete med tydliga förväntningar och lektionsstruktur har påverkat studieron i positiv riktning. Dessutom finns till varje arbetslag på högstadiet en resursperson knuten som kan främja studiero genom att säkra en trygg miljö mellan lektionerna, men också arbeta åtgärdande och förebyggande genom att stärka upp lektioner där det behövs en ökad vuxennärvaro. De intervjuade beskriver att ett arbete genomförts tillsammans med eleverna kring

⁴ Det samlade indexet för Hemmestaskolan var 5,4 av 10 avseende frågan "Jag har studiero på lektionerna", vilket kan jämföras med 6,2 för elever i årskurs 5 på samtliga skolor som svarade på enkäten. På frågan "På lektionerna stör andra elever ordningen" var det samlade indexet 3,1 av 10, vilket kan jämföras med 3,9 för elever i årskurs 5 på samtliga skolor som besvarade enkäten.

ordningsregler som har resulterat i tydliggjorda regler med bildstöd uppsatta runtom i skolan. I de lägre årskurserna används även tysthetstecken och symboler för ljudnivån.

Trots ovanstående åtgärder och metoder för att skapa och upprätthålla studiero visar samtliga elevintervjuer att det arbete som görs inte ger tillräckligt resultat för att säkerställa en lugn miljö för alla elever. I intervjuer uttrycker elever att det varierar stort mellan lektioner och grupper om de har studiero på lektionerna eller inte. Några elever uppger att de oftast kan koncentrera sig, andra att det är kaos i klassen och att lärarna har gett upp och inte orkar säga till mer än ett par gånger. Lärarna har olika synsätt gällande studiero och hur de vill att lektionerna ska gå till, uppger några elever. Det framgår också av elevintervjuerna att vissa klasser har problem med studieron, andra inte. Elever ger exempel på att vissa lektioner börjar senare för att ytterligare en lärare ska hinna komma och vara med på lektionen eller att det inte hjälper att läraren säger till de stökiga eleverna eller hotar med att de blir utkastade, till slut kommer nästan alltid en resursperson. På flera av lektionerna Skolinspektionen observerade rådde studiero, men det fanns också lektioner som bekräftar elevernas bild av dålig studiero med hög ljudnivå, spring, kommentarer och elever som gör annat än skolarbete.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn följer upp och vid behov omprövar skolans arbete med studiero för att säkerställa alla elever en lugn lärmiljö som bidrar till elevernas möjligheter att nå kunskapskraven.

Skolinspektionens granskning visar att Hemmestaskolan behöver ytterligare utveckla ett gemensamt arbete med att skapa och upprätthålla studiero så att alla elever har en arbetsmiljö som möjliggör en så god inläring som möjligt. Lärare på skolan genomför visserligen olika åtgärder för att skapa studiero, men skolan som helhet behöver följa upp och utveckla ett gemensamt arbete med att främja studiero. Genom att rektorn säkerställer att arbetet sker systematiskt och involverar eleverna och all personal så ökar elevernas möjligheter att tillägna sig kunskaper.

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Skolinspektionens kvalitetsgranskning av skolans arbete för att skapa studiero visar att studieron främjas av tydliga lektionsstrukturer och av ett tydligt ledarskap i klassrummet. Granskningen visar också att lärares förutsättningar att skapa studiero i undervisningen påverkas av

andra processer på skolan. Det handlar framförallt om skolans arbete med normer och värden och det främjande arbete som bedrivs av elevhälsan, men också om skolans samarbetskultur och gemensamma förhållningssätt. Vidare framkommer att rektorns ansvar när det gäller studiero innebär att utifrån en systematisk uppföljning vid behov vidta åtgärder för att förbättra studieron genom ett samlat och gemensamt arbete på skolan.⁵

För att utveckla det pågående arbetet med att skapa en lärmiljö som präglas av studiero föreslår Skolinspektionen att skolan exempelvis använder de forum för samverkan som finns för att lärare och övrig personal ska följa upp och utvärdera de redan genomförda insatserna. Ett viktigt steg kan vara att gemensamt analysera orsaker till situationer där studieron, trots det arbete som genomförts, inte är tillfredsställande. Att involvera eleverna i arbetet utgör en viktig utgångspunkt. Eleverna kan exempelvis besvara en enkel enkät kopplad till lektioner i olika ämnen för olika lärare. Personalens analys, tillsammans med elevernas synpunkter, bör sedan användas av rektorn för att identifiera möjliga åtgärder i syfte att skapa en god studiemiljö för alla elever. Ett sådant arbete kan involvera skolans elevhälsa och säkerställa att lärare inte lämnas ensamma att lösa eventuella problem med bristande studiero.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20a § skollagen

9 kap. 20 och 22b §§ skolförordningen

Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i låg utsträckning.

Skälen till bedömningen är att rektorn ger lärarna förutsättningar att samarbeta kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet men att det skiljer sig mellan olika arbets- och ämneslag i vilken omfattning lärare samverkar med varandra

⁵ Skolinspektionens kvalitetsgranskning 2016: *Skolans arbete för att säkerställa studiero – det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också s.5-7.*

kring bedömningsfrågor. Rektorns uppföljning och analys av eventuella avvikelser i omdömen och betyg är begränsad ur ett likvärdighetsperspektiv.

Lärarna efterfrågar mer strukturerade former för kvalitetssäkring av omdömen och betyg

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar i form av olika forum för lärare att samarbeta kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet men att det varierar mellan olika arbetslag och ämneslag i vilken omfattning lärarna arbetar med detta. Av inskickad dokumentation och intervjuer med lärare och rektorn framkommer att lärarna sambedömer nationella proven kommungemensamt på speciellt avsatta dagar. Sambedömning sker också med ämneskollegor inom arbetslaget och inom ämneslaget på skolan även om förutsättningarna ser olika ut beroende på om det finns ämneskollegor i samma arbetslag eller inte. Lärare uttrycker också att arbetslagen fungerar olika och att det skiljer sig åt hur mycket tid som läggs på samverkan kring bedömning och betygssättning. Vid bedömningar använder sig lärarna av stödmaterial såsom Skolverkets bedömningsstöd och bedömningsmatriser i olika ämnen. Av inskickad dokumentation framgår att lärarna deltar i kommungemensamma ämneskonferenser som hålls två gånger per termin i syfte att arbeta med likvärdig bedömning och erfarenhetsutbyte. Dessa träffar uppges vara speciellt värdefulla för de lärare som är ensamma på skolan i sitt ämne. Rektorn har under vårterminen initierat att alla lärare ska se Skolverkets filmer om bedömning. Lärare uttrycker i intervju att det är väldigt bra när lärarna tar del av samma sak men att det saknas central styrning och organisation kring arbetet med bedömning vilket resulterar i att arbetet ser olika ut i olika arbetslag.

Rektorns analys av avvikelser i omdömen och betyg är begränsad

Granskningen visar att rektorn inte i tillräcklig omfattning följer upp och analyserar eventuella avvikelser och skillnader i lärarnas omdömen och betyg. Rektorn uppger att arbetet med att följa upp och analysera betygssiffror började i april denna termin och då arbetssättet är nytt på skolan har de inte hunnit göra så mycket analys än. Det framkommer i lärarintervjuer att lärarna har sett avvikelser i betygssättningen, exempelvis att det i vissa ämnen sätts höga betyg jämfört med andra ämnen. Lärarna uppger att det saknas ett systematiskt arbete med att lyfta skillnader i betygssättningen på skolan, men att det påbörjades ett uppföljningsarbete på senaste APT och att det finns en ambition att jobba mer med uppföljning och analys av betyg. Rektorn håller inte med om att det finns skillnader i lärarnas betygssättning och säger vidare att det är inget konstigt att det är skillnader mellan resultaten på nationella proven och betygen eftersom eleverna hinner arbeta mer innan betygen sätts. Av den

nationella statistiken framgår att det har funnits relativt stora skillnader mellan betyg från nationella prov och termins-/slutbetyg när det gäller ämnet matematik i både årskurs 6 och årskurs 9. Skillnaderna har även varit stora i de naturorienterande ämnena i årskurs 9. Några lärare uppger att de lämnar in sina underlag och analyser efter nationella proven till rektorn men får ingen feedback på dessa. Det är skillnader i betygssättningen, men lärarna vet inte vad rektorn gör med detta. Även representanter för elevhälsan uppger att det finns betyg som sticker ut påtagligt, men de vet inte vad som görs med det. Sådana diskussioner förs inte heller när det gäller omdömen, uppger en representant för elevhälsan.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn följer upp och tillsammans med personalen analyserar avvikelser i omdömen och betyg i syfte att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning.

Granskningen visar att rektorn behöver följa upp och analysera eventuella avvikelser i lärarnas omdömen och betyg i syfte att säkerställa att de är likvärdiga och rättvisa. Det framkommer i granskningen att rektorn har initierat någon enstaka diskussion i lärargruppen för att finna förklaringar till eventuella skillnader i bedömningar mellan olika ämnen. Rektorn har dock inte följt upp elevernas kunskapsresultat på ett tillräckligt strukturerat sätt i syfte att upptäcka om det sker en likvärdig bedömning och betygssättning på skolan eller inte.

Enligt läroplanen ska läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen, samt informera rektorn. Hos rektorn ligger ett ansvar för att de bedömningar som görs av elevernas kunskapsutveckling och resultat är likvärdiga, det vill säga att elevernas kunskapsutveckling är bedömd på samma grunder och att bedömningarna utgår från kunskapskraven. För att veta det behöver rektorn analysera bedömningar utifrån skillnader och variationer mellan årskurser och klasser, i förhållande till nationella prov i de årskurser där dessa genomförs, och diskutera dessa med lärarna. Av Skolverkets allmänna råd framgår att det är viktigt att skolenheten har rutiner för att analysera betyg och nationella provbetyg ur olika perspektiv för att säkerställa att betygen är så rättvisande och likvärdiga som möjligt och att de nationella proven särskilt har beaktas. Om det framkommer att det finns avvikelser mellan betyg och provbetyg, är

det av vikt att rektorn undersöker vad avvikelserna beror på och om de är motiverade eller inte.⁶

Skolinspektionen föreslår att rektorn utvecklar och systematiserar det påbörjade arbetet med att följa upp och analysera omdömen och betyg. Det innebär att skillnader och variationer gällande kunskapsresultat mellan exempelvis olika elevgrupper och klasser, ämnen och årskurser identifieras och analyseras. Relationen mellan resultat från nationella prov och termins- och slutbetyg utgör ett viktigt underlag i detta arbete, inte minst mot bakgrund av att de nationella proven särskilt ska beaktas vid betygssättningen. I analysen bör rektorn undersöka om det bakom avvikelserna finns förklaringar som kan kopplas till lärarens kompetens eller eventuell osäkerhet i bedömning och betygssättning. Det är av vikt att rektorn för samtal med lärarna om det som har identifierats och att de tillsammans diskuterar vilka insatser som behövs för att höja bedömningarnas och betygssättningens kvalitet.

På Skolinspektionens vägnar

2019-06-25

X Renata Grelak

Beslutsfattare
Signerat av: Renata Grelak

X Eva Lindgren

Föredragande
Signerat av: Eva Lindgren

I handläggningen av ärendet har även utredare Veronica Bjurulf och Jessica Ek medverkat.

⁶ Skolverket (2018). *Betyg och betygssättning*, Skolverkets allmänna råd, Stockholm: Skolverkets publikationsservice, s. 44.

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 12 lektionsobservationer
- Tre gruppintervjuer med elever
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt

lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten mellan den 23 april 2019 och den 29 april 2019. Besöket genomfördes av Eva Lindgren och Veronica Bjurulf.

Hemmestaskolan är en kommunal grundskola i Värmdö kommun. Verksamheten omfattar förskoleklass, grundskola årskurserna 1-9 samt fritidshem. Granskningen avser årskurserna 1-9 och vid tiden för granskningen går 852 elever i dessa årskurser. Skolan leds av en rektor som till sin hjälp har två biträdande rektorer med ansvar för årskurserna F-5 respektive 6-9.